

BIULETYN

CENTRALNEGO INSTYTUTU OCHRONY PRACY

ROK IV

1954

Nr 2

REDAGUJE KOMITET REDAKCYJNY CENTRALNEGO INSTYTUTU OCHRONY PRACY

Zagadnienia wynikające dla CIOP z uchwały z 1 sierpnia w sprawie postępu w dziedzinie BHP*)

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 1 sierpnia 1953 r. została opracowana na podstawie głębokiej analizy przyczyn, które do tej pory wywoływały jeszcze duże niedomagania w działaniu wszystkich czynników ochrony pracy. Dotyczy to zarówno administracji gospodarczej, jak pionu naukowego, jak wreszcie pionu społecznego, obejmującego funkcje związków zawodowych w zakresie bhp oraz całego ich aparatu społecznych inspektorów pracy.

Niedomagania te można by określić w następujący sposób:

Komórki bhp na wszystkich szczeblach organizacyjnych naszej gospodarki były obsadzone dotychczas kadrami nie posiadającymi wysokich kwalifikacji technicznych i często pracującymi przypadkowo w ochronie pracy. Niedocenianie przez kierowników produkcji związku istniejącego między bhp a wykonaniem planów wytwórczych występowało niemal powszechnie. Było to stanowisko błędne, gdyż usuwanie niedociągnięć w dziedzinie bhp ma bezpośredni wpływ na wydajność pracy, a więc przyspiesza realizację zadań gospodarczych. Zwraca uwagę niedostateczne zaopatrzenie robotników w sprzęt ochrony osobistej, potrzeby bowiem istniejące w tym zakresie nie są jeszcze należycie doceniane — zarówno przez wytwórców sprzętu jak dystrybutorów. Spotkać się można również z faktem opracowywania projektów i gotowych konstrukcji nie uwzględniających zasad bhp, gdyż działalność biur projektowych i konstrukcyjnych nie została dotychczas włączona i powiązana z akcją ochrony pracy.

Z kolei — w dziedzinie higieny pracy przygotowanie personelu lekarskiego do współdziałania z pionem technicznym było niedostateczne. Niejednokrotnie praca ograniczała się do profilaktyki leczniczej w bardzo wąskim ujęciu. Odczuwano się ponadto brak organu koordynującego posunięcia resortów gospodarczych.

Następnie, jak to zostało podkreślone w uchwale Prezydium CRZZ z dnia 5 października br. związki zawodowe nie okazały dostatecznej opieki, pomocy i uwagi działalności społecznych inspektorów pracy. Nie sprawowały one również właściwej kontroli nad współdziałaniem organów gospodarczych ze społeczną inspekcją pracy i nad wykonywaniem zaleceń tej inspekcji. Zdarzało się poza tym, iż terenowe organizacje partyjne, nie doceniając zadań ochrony pracy, nie mogły tym samym pomóc innym komórkom w rozwiązywaniu zagadnień bhp.

Wytknięte w uchwale niedociągnięcia w dotychczasowym stanie bhp dotyczą również Centralnego Instytutu Ochrony Pracy. Jeżeli podkreśla się niedostateczność szkolenia, to zarzut ten dotyczy nie tylko resortów gospodarczych prowadzących szkolenie czy resortów odpowiedzialnych za szkolnictwo, ale w równej mierze i CIOP, który nie dał do-

statecznych materiałów, nie opracował odpowiednich metod i programów szkolenia załóg i kadr na różnych poziomach. Jeżeli mówi się o nieuwzględnianiu zasad bhp w nowych inwestycjach, w nowych projektach, dotyczy to nie tylko inwestorów i biur projektowych, ale w równej mierze CIOP, który nie dał w swoich pracach dostatecznej ilości elementów potrzebnych dla tych celów i nie zawsze umiał włączyć się do tej pracy.

Przy analizie uchwały z dnia 1 sierpnia nasuwa się uwaga, że spośród trzech zasadniczych czynników, działających w zakresie ochrony pracy — inspekcji państwowej, kontrolującej zakłady pracy z zewnątrz, związków zawodowych z ich aparatem inspekcji społecznej i państwa jako organizatora i kierownika produkcji — uchwała dotyczy przede wszystkim pionu trzeciego, pionu państwowego kierownictwa gospodarczego. Wysunięcie w obecnym okresie na czoło zagadnień bhp roli administracji gospodarczej, uczynienie jej odpowiedzialną za zasadnicze problemy ochrony pracy, jest zgodne z podstawowym założeniem naszego ustroju i z prawami ekonomicznymi socjalizmu. Zadaniem bowiem kierownictwa gospodarki narodowej, zmierzającej do socjalizmu, jest nie tylko realizowanie celów ściśle gospodarczych, lecz również zabezpieczenie dobrobytu, poziomu życia i dobrych warunków pracy wszystkim pracującym obywatelom Polski Ludowej. Jest to jednocześnie zgodne z zasadniczym dążeniem nauki o ochronie pracy do rozwiązywania zagadnień bhp w ścisłym związku z zagadnieniami produkcyjnymi. Jest to wreszcie zgodne z tym, co daje nam przykład Związku Radzieckiego, gdzie każdy proces produkcyjny jest rozpatrywany równocześnie z punktu widzenia biorącego w nim udział człowieka.

Uchwała z dnia 1 sierpnia, ustanawiająca organizację i omawiająca szeroko postanowienia o służbie bhp pionu gospodarczego, a następnie szkolenie załóg i nauczanie na wszystkich szczeblach oraz sprawę biur projektowych i produkcji sprzętu, nie zawiera postanowień dotyczących inspekcji i kontroli zarówno państwowej jak i społecznej, ani też postanowień o ustawodawczej działalności normatywnej. Nie mówi o nich dlatego, że obowiązujące przepisy w tych sprawach są dostateczne i nie było potrzeby uzupełniania ich czy zmieniania. Nie znaczy to jednak i nie powinno być tak rozumiane, że pion inspekcji państwowej czy społecznej mogą nie współdziałać w sposób jak najbardziej aktywny w realizacji uchwały. Uchwała Prezydium CRZZ z dnia 5 października br. jest dowodem tego, jak głęboko i słusznie związki zawodowe oceniły uchwałą Rządu, jak głęboko i słusznie postawiły sprawę mobilizacji swych sił dla podniesienia poziomu ochrony pracy na wszystkich odcinkach.

Z uchwały Prezydium CRZZ wynikają skonkretyzowane zadania, które umożliwią aktywności związkowemu rozwinięcie w pełni swej działalności. Wykonanie obowiązków służby bhp i placówek lecznictwa w zakładach pracy jest

*) Podajemy w skróceniu referat dyrektora CIOP, mgr inż. L. Taniewskiego. Przebieg dyskusji został podany w Biuletynie CIOP w nr 12/53 „Ochrony Pracy”.

nie do pomyślenia bez czynnego współudziału komisji ochrony pracy i współdziałania społecznych inspektorów pracy. Wypełnienie zadań komórek bhp w resortach i centralnych zarządach jest również niemożliwe bez aktywnego współudziału zarówno zarządów głównych związków zawodowych i CRZZ, jak i bez współpracy i pomocy ze strony Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej. Uchwała staje się zatem dla pionów gospodarczych i związków zawodowych punktem wyjścia w ich dalszej działalności.

W związku z tym należałoby jeszcze kilka słów powiedzieć o medycynie pracy. Trzeba najpierw wymienić Instytut Medycyny Pracy, które w liczbie trzech pracują obecnie w Polsce. Na podstawie dotychczasowych doświadczeń widzimy dalej, jak wielkie znaczenie mają placówki leczniczo-zapobiegawcze przy zakładach pracy, ambulatoria, przychodnie i kliniki. Zadania stojące przed tymi komórkami zostały określone w innych aktach, szczególnie w rozporządzeniu z lutego br. o lecznictwie przyzakładowym. Z tego powodu uchwała Rządu nie zawiera postanowień organizacyjnych w tej sprawie, lecz tylko postanowienia dotyczące szkolenia personelu lekarskiego. Jednak i dla tego pionu wynikają z uchwały specjalne nakazy, gdyż jej realizacja wymaga współdziałania pionu lekarskiego np. przy zagadnieniach sprzętu ochronnego, przy zagadnieniach nowych inwestycji, nowych urządzeń i metod oraz przy szkoleniu załóg.

Charakterystyczną cechą uchwały z dnia 1 sierpnia jest kompleksowe ujmowanie zagadnień ochrony pracy. Tak więc obowiązki aparatu bhp w przedsiębiorstwach w zakresie sprzętu ochronnego dla pracowników jednocześnie wiążą się w uchwale z obowiązkami producentów sprzętu, a także naukowców, na których ciąży zadanie przepracowania podstaw dla produkcji w tym zakresie. Obowiązek szkolenia dotyczy zarówno resortów gospodarczych, jak szkolnictwa, jak również i pionu naukowego. Podobnie — obowiązek realizowania postępu technicznego obejmuje jednocześnie zadania kierownictwa aparatu produkcyjnego, biur projektowych i instytucji naukowych. Wprawdzie kierownictwo gospodarcze jest odpowiedzialne za bhp w stopniu najwyższym i w dużej mierze decyduje o postępie w tej dziedzinie, lecz popełnilibyśmy błąd nie wiążąc pionu gospodarczego z pionem medycznym działającym na terenie przedsiębiorstwa, z pionem naukowym pracującym dla przedsiębiorstwa, a przede wszystkim z pionem społecznym, który pełni ważną rolę nie tylko w dziedzinie kontroli, lecz także w dziedzinie mobilizacji jak najszerzego zespołu do wykonywania zadań z zakresu ochrony pracy. Jeżeli na tle tak szerokiego ujęcia zagadnień ochrony pracy będziemy usiłowali sformułować podstawowe wskazania dotyczące naszej działalności na przyszłość, to pierwsze wskazanie można określić jako nakaz mobilizacji wszystkich sił i wszystkich możliwości, przy tym mobilizacji wszechstronnej, na wszystkich odcinkach naszej pracy. Troska o człowieka pracy nie może być powierzona jednej grupie czy jednej służbie, troska ta jest bowiem główną przyczyną wielkiej siły obozu socjalizmu. Źródło tej siły tkwi w tym, że — za przykładem Związku Radzieckiego — nasza Partia, nasz Rząd i nasze organizacje społeczne konsekwentnie i stale koncentrują uwagę na potrzebach szerokich mas pracujących i na sposobach zadośćuczynienia wciąż rosnącym ich potrzebom.

W ustroju kapitalistycznym poszczególne jednostki — np. czasem lekarze — posiadające poczucie odpowiedzialności społecznej, chciałyby okazać swą pomoc warstwom pracującym, ale ich wysiłki nie dają efektu napotykając na sprzeciw i egoizm klasy panującej, kapitalistów.

W naszym ustroju nie może zawieść ani medycyna, ani techniczna inspekcja państwowa i społeczna, nie może też przerzucać na siebie obowiązków, wynikających z zasadniczej postawy naszego społeczeństwa. Mobilizacja wysiłków dla polepszenia warunków w warsztatach pracy jest nakazem społeczno-politycznym, bezwzględnie obowiązującym, i niewypełnienie tego obowiązku nie może być usprawiedliwiane przez wysunięcie na pierwszy plan innych zadań, jak to często można napotkać wśród kierowników produkcji.

Drugim nakazem ogólnym, wynikającym z ducha uchwały, jest ujmowanie każdego problemu w powiązaniu z zadaniami wszystkich pionów, a przede wszystkim pionu produkcji i pionu służby bhp w produkcji. Wśród naukowców zdarzają się jeszcze skłonności do stawiania zagadnień naukowych jako problemów teoretycznych i do wyłącznie teoretycznego ich rozwiązywania. W świetle uchwały rządowej postawa tego rodzaju jest niesłuszna. W naszej pracy powinniśmy czerpać przykład z instytutów radzieckich, które umieją realizować współpracę nauki z praktyką i wiązać swą tematykę z realnymi i aktualnymi zagadnieniami rozwoju techniki i gospodarki. To ścisłe połączenie z zagadnieniami życia gospodarczego nie sprowadza pracy naukowej do poziomu tylko usługowego, lecz wzbogaca jej problematykę. Dla CIOP w związku z nakazem łączenia i wiązania pracy wszystkich odcinków bhp wokoło zasadniczego celu postawionego w uchwale — podniesienia poziomu ochrony pracy — istnieją specjalne zadania.

CIOP staje się obecnie jednym z głównych odcinków państwowego aparatu służby bhp. Pion nauki o ochronie pracy na wielu odcinkach i na wielu poziomach zostaje ściśle powiązany z pionem normatywnym i wykonawczym, ze szkolnictwem i z produkcją sprzętu. Na CIOP nałożono obowiązek opiniowania resortowych przepisów bhp, które będą opracowywane i wydawane przez poszczególne ministerstwa gospodarcze. CIOP ma również obowiązek opiniowania schematów organizacyjnych służby bhp w zakładach pracy poszczególnych resortów, opiniowania programów i metod szkolenia załóg i kadr inżyniersko-technicznych. Wreszcie CIOP będzie brał udział w opracowywaniu programów nauczania ochrony pracy w wyższych szkołach technicznych. Takie powiązanie nauki z praktyką, oparte na wzorach radzieckich, można uważać za wielki krok naprzód. W związku z tym CIOP, który do tej pory był współodpowiedzialny przede wszystkim za postęp techniczny w dziedzinie ochrony pracy, stanie się obecnie w pewnym stopniu współodpowiedzialny za stan ochrony pracy, za konkretne osiągnięcia w tej dziedzinie.

Jak wiadomo, uchwała zobowiązuje poza CIOP wszystkie instytuty naukowo-techniczne, do objęcia swoją tematyką zagadnień ochrony pracy. Zobowiązanie to, realizowane przez instytuty naukowo-badawcze, stwarza dla CIOP nową sytuację w dziedzinie planowania. CIOP powinien koncentrować się w coraz większym stopniu na tych tematach, które nie są i nie mogą być objęte przez instytuty branżowe, a więc przede wszystkim na tematach wymagających podbudowy fizjologicznej, wymagających współdziałania wielu zakładów i wyspecjalizowanych laboratoriów CIOP (np. ochrony osobiste, klimatyzacja itp.). Prócz tego CIOP powinien wpływać na branżowe instytuty naukowo-badawcze, aby ich plany w dostatecznej mierze uwzględniały zagadnienia bhp. Przed CIOP stoi więc poważne zadanie koordynowania planów instytutów na tym odcinku.

W związku z silnym powiązaniem pionu naukowego z działalnością administracji gospodarczej nasuwa się

konieczność większego uwzględnienia problematyki ekonomicznej we wszystkich pracach naukowych z zakresu postępu technicznego i uwypuklania gospodarczego znaczenia osiągnięć i zaniedbań w dziedzinie bhp.

Działalność w dziedzinie bhp rozszerza się obecnie i obejmuje nowe grupy pracowników technicznych w poszczególnych resortach, centralnych zarządach, komisjach ocen inwestycji, a przede wszystkim w biurach projektowych. A zatem grupy świata technicznego, które do tej pory stały obok zagadnień ochrony pracy, zostały do rozwiązywania ich obecnie wciągnięte. Dlatego trzeba pomyśleć o tym, jaki wpływ powinno wywrzeć wciągnięcie nowych grup na pracę Naczelnej Organizacji Technicznej i należących do niej stowarzyszeń. Zagadnienie to powinno być poddane dyskusji w Naczelnej Organizacji Technicznej, ale już obecnie można wysunąć niektóre propozycje dotyczące zadań zarówno NOT jako też jej stowarzyszeń. Wydaje się, że wśród tych zadań powinna znaleźć się organizacja kursów terenowych dla szkolenia kadr techników i załóg oraz opracowanie odpowiednich dla tych kursów programów. Stowarzyszenia NOT powinny również przygotować plany konferencji naukowo-technicznych w dziedzinie bhp i w jak najbliższym czasie przystąpić do realizowania swych zamierzeń. Pierwszą taką konferencją NOT, dotyczącą bhp, będzie prawdopodobnie konferencja inżynierów i techników hutnictwa, organizowana przy czynnym współudziale CIOP. Natomiast koła zakładowe NOT powinny współdziałać przede wszystkim w akcji szkolenia załóg i w sposób jak najbardziej ścisły współpracować w rozwiązywaniu problemów technicznych ochrony pracy, powstających na terenie przedsiębiorstwa. Te zasadnicze zagadnienia, obchodzące cały świat techniczny, znajdują prawdopodobnie wyraz w odpowiedniej uchwale władz naczelných NOT, która by — podobnie jak uchwała CRZZ — wytyczyła kierunki działalności zawodowych organizacji technicznych.

Ograniczenie działania uchwały Rządu tylko do świata technicznego, do służby inspekcyjnej i lekarskiej bezpośrednio problemami bhp zainteresowanej byłoby wielkim błędem, uchwała bowiem dotyczy całego społeczeństwa. Przez

społeczeństwo została ona prawidłowo zrozumiana jako jeden z ważnych fragmentów dążenia Rządu i Partii do szybkiej poprawy zaspokojenia potrzeb świata pracy poprzez podniesienie poziomu kultury technicznej w zakładach produkcyjnych. Artykuły w prasie codziennej z całego kraju świadczą o znacznym wzroście zainteresowania zagadnieniami ochrony pracy, o wzroście i pogłębieniu się rzeczowej krytyki niedociągnięć w dziedzinie op, wreszcie o słuszności stawianych postulatów, dotyczących polepszenia sytuacji w poszczególnych zakładach czy całych branżach.

Klasa robotnicza Polski Ludowej oczekuje od wszystkich pionów ochrony pracy rychłych rezultatów ich działalności. Ten wzrost zainteresowania i zrozumienia wagi ochrony pracy może przyczynić się do przełamania trudności, które jeszcze tkwią w niedocenianiu tego zagadnienia z punktu widzenia politycznego, gospodarczego i społecznego. Dlatego stoi przed nami obowiązek szerokiego propagowania idei, założeń i osiągnięć ochrony pracy. Jest to obowiązek umocnienia w szerokich warstwach naszego społeczeństwa naczelných wytycznych uchwały oraz propagowania nakazów, które wynikają z jej ducha i treści, będących przejawem ustawicznej troski Partii i Rządu o dobro ludzi pracy.

Obowiązkiem CIOP jest również mobilizacja i ścisła współpraca z nowymi kadrami, które tworzą się we wszystkich resortach, zakładach i szkołach. Trzeba je związać z naszą działalnością naukowo-techniczną i pomóc w ich zadaniach przez rezultaty naszej pracy.

Uchwała nakłada obowiązki na związki zawodowe i na organizacje partyjne. Powinniśmy stale i wszędzie nawiązywać ścisły kontakt z organizacją partyjną i związkami zawodowymi, zwracać się do nich o pomoc i poparcie przy rozwiązywaniu konkretnych zadań, w przełamywaniu trudności, a także o ostrą krytykę naszych błędów i niedociągnięć.

Przy mobilizacji wszystkich sił i wszystkich pionów, działających w ochronie pracy, uchwała powinna stanowić przełom w całym zagadnieniu bhp, powinna ona również stanowić przełom w działalności Centralnego Instytutu Ochrony Pracy.